Przykłady wybranych fragmentów prac egzaminacyjnych z komentarzami Technik mechatronik 311[50]

Zadanie egzaminacyjne

Klient zlecił modernizację układu sterowania bramą ze stycznikowego na układ sterowania z wykorzystaniem sterownika PLC.

Opracuj projekt realizacji prac związanych z montażem, zaprogramowaniem i uruchomieniem zmodernizowanego układu sterowania bramą, którego opis działania zawiera załącznik 1, a wykaz elementów, którymi dysponujesz załącznik 2.

Sporządź dokumentację, na podstawie, której dokonana zostanie modernizacja układu sterowania bramy.

Projekt realizacji prac powinien zawierać:

- Tytuł pracy egzaminacyjnej wynikający z treści zadania.
- Założenia, czyli dane wynikające z treści zadania i załączonej dokumentacji.
- Wykaz działań związanych z montażem, zaprogramowaniem i uruchomieniem układu sterowania bramą.
- Wykaz narzędzi i sprzętu kontrolno-pomiarowego niezbędnych do montażu elementów układu sterowania.

Dokumentacja z wykonania prac powinna zawierać:

- Schemat elektryczny zmodernizowanego układu sterowania z wykorzystaniem listy przyporządkowania (Załącznik 3).
- Program w języku programowania, zgodny z danymi katalogowymi sterownika (Załącznik 2) uwzględniający operandy symboliczne (Załącznik 3).

Do wykonania zadania wykorzystaj:

Opis działania układu sterującego bramą – Załącznik 1.

Wykaz elementów w obwodzie sterowania silnika – Załącznik 2.

Lista przyporządkowania – Załącznik 3.

Czas przeznaczony na wykonanie zadania wynosi 240 minut.

Załącznik 1

Opis działania układu sterującego bramą

Brama obsługiwana jest za pomocą panelu sterującego. W panelu sterującym znajdują się dwa przyciski o sile powrotnej: S1 – brama w górę (kierunek obrotów wirnika silnika w lewo), S2 - brama w dół (kierunek obrotów wirnika silnika w prawo) oraz przycisk z ryglem S3 (AWARIA) zatrzymujący bramę w dowolnym położeniu.

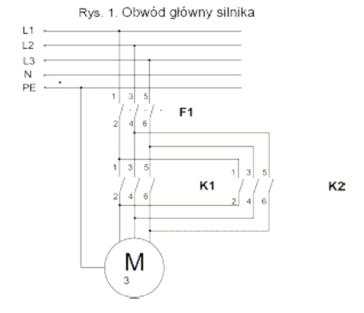
Naciśnięcie przycisku S1 uruchamia silnik (brama w górę). Zatrzymanie bramy w skrajnym górnym położeniu następuje po zadziałaniu wyłącznika krańcowego S4. Opuszczenie bramy następuje po naciśnięciu przycisku S2. Zatrzymanie bramy w skrajnym dolnym położeniu następuje po zadziałaniu wyłącznika krańcowego S5.

Natychmiastowe zatrzymanie bramy powinno być zrealizowane po naciśnięciu przycisku S3 (AWARIA) lub w przypadku przeciążenia silnika i zadziałania przekaźnika zabezpieczającego go F1.

Za uruchomienie silnika w celu podniesienia bramy odpowiada stycznik K1, zaś za uruchomienie silnika w celu opuszczenia bramy odpowiada stycznik K2.

Elementy obwodu głównego silnika (Rys. 1) oraz obwodu sterowania silnikiem zamontowane mają być w szafie sterowniczej.

Rys. 2 przedstawia obwód sterowania silnikiem przed modernizacja.

Załącznik 2

Wykaz elementów w obwodzie sterowania silnika

L.p.	Nazwa	Oznaczenie	Wybrane dane katalogowe
1.	Sterownik PLC		Napięcie zasilania 230 V AC, Moduł wejściowy: 12 wejść 230 V AC, Moduł wyjściowy: 8 wyjść 230 V AC, Przyłącza elektryczne: przewód 2,5 do 4 mm² Programator: komputer klasy PC, Język programowania: IL, FBD, KOP Montaż: szyna TH 35 Przyłącza elektryczne śrubowe (wkrętak krzyżowy)
2.	Przycisk o sile powrotnej	S1, S2	1 styk NO, montaż w otworze Φ22 mm (panel operatorski), Napięcie znamionowe: do 660 V AC, Znamionowe natężenie prądu łączeniowego 4 A,
3.	Przycisk z ryglem	S3	1 styk NZ, montaż w otworze Φ22 mm (panel operatorski) Napięcie znamionowe: do 660 V AC, Znamionowe natężenie prądu łączeniowego 4 A,
4.	Wyłącznik krańcowy	S4, S5	1 styk NO, zamontowany na mechanizmie bramy Napięcie znamionowe: do 660 V AC, Znamionowe natężenie prądu łączeniowego 4 A,
5.	Przekaźnik termiczny	F1	1 styk NZ
6.	Stycznik	K1, K2	Stycznik trójbiegunowy, U _N =400 V, Znamionowy prąd roboczy I _N =32 A, Przyłącza elektryczne: przewody o średnicy od 2,5 do 10 mm², przyłącza śrubowe (wkrętak krzyżowy), Mocowanie: szyna TH 35 Obwód sterowania: U _N = 230 V AC, Natężenie prądu rozruchowego cewki 0,35 A, Natężenie prądu podtrzymania cewki 0,05 A

Załącznik 3

Lista przyporządkowania

Lp.	Nazwa	Operand	Operand	Uwagi
		symboliczny	absolutny	
1.	Przycisk S1	"do_góry"	I1	1 styk NO
2.	Przycisk S2	"na_dół"	12	1 styk NO
3.	Przycisk S3	"awaria"	13	1 styk NZ
4.	Wyłącznik	"brama_u_góry"	14	1 styk NO
	krańcowy S4			
5.	Wyłącznik	"brama_na_dole"	15	1 styk NO
	krańcowy S5			
6.	Przekaźnik	"zabezpieczenie"	16	1 styk NZ
	termiczny F1			
7.	Stycznik K1	"lewe_obroty"	Q1	
8.	Stycznik K2	"prawe_obroty"	Q2	

W pracy egzaminacyjnej były oceniane następujące elementy:

- I. Tytuł pracy egzaminacyjnej.
- II. Założenia, czyli dane wynikające z treści zadania i załączonej dokumentacji.
- III. Wykaz działań związanych z montażem, zaprogramowaniem i uruchomieniem układu sterowania bramą.
- IV. Wykaz narzędzi i sprzętu kontrolno-pomiarowego niezbędnych do montażu elementów układu sterowania.
- V. Schemat elektryczny zmodernizowanego układu sterowania z wykorzystaniem listy przyporządkowania (załącznik 3).
- VI. Program w języku programowania, zgodny z danymi katalogowymi sterowania, (załącznik 2) uwzględniający operandy symboliczne (załącznik 3).
- VII. Praca egzaminacyjna jako całość.

Ad I. Tytuł pracy egzaminacyjnej

Zdający bardzo dobrze radzili sobie z zatytułowaniem pracy egzaminacyjnej.

Przykład 1.					
Projekt zaprogra sterovan	colinacji d	2.CO.C	(O(O-20-1) Young	h 2 n	nontazem,
2aprogra	moweniem	1 Llvuc	nomiene	n uku	2du
sterowon	a brama	z.ω,	Morystar	iem ste	rounika
PLC.			(***************************************	
Przykład 2.					
Pariekt A	palizacii m	node o nis	racei ukst	adu ster	149000

ama ze Aycznikowego na whlool Aerozania

Zdający, którzy w podany sposób formułowali *tytuł* pracy egzaminacyjnej spełnili wymagania określone w poleceniu zadania egzaminacyjnego.

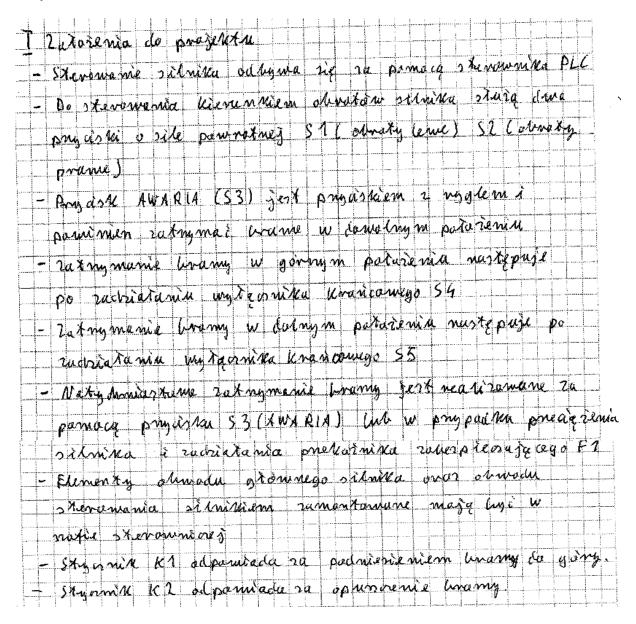
.....

Zdarzały się pojedyncze prace, które nie zawierały pełnego *tytułu*. Zdający nie umieszczali zakresu realizowanych prac, nazwy obiektu, czy urządzenia zastosowanego do sterowania układem.

Ad II. Założenia, czyli dane wynikające z treści zadania i załączonej dokumentacji.

Większość zdających potrafiła dokonać analizy informacji zapisanych w treści zadania i załącznikach i na tej podstawie prawidłowo formułowała *założenia* do projektu.

Przykład 1.

W założeniach przedstawionych w Przykładzie 1. zabrakło informacji na temat silnika, który jest wykorzystywany do zmiany położenia bramy oraz częściowo listy przyporządkowania. Zdający nie skorzystał z informacji znajdujących się w załączonej do zadania dokumentacji (załączniki 2 i 3). Wynika z nich, że do realizacji zadania wykorzystane zostaną elementy tworzące dotychczas układ sterowania bramą oraz sposób ich przyporządkowania do sterownika. Załączniki zawierają dane techniczne stosowanych elementów, czego konsekwencją jest np. rodzaj napięcia zasilającego układ.

Przykład 2.

I. Zalosenia
- Brama disturgicana jest za pomozy panelu sterującego.
- W pamelu sterującem znajdują się din przycistu o site pochonaj.
-51-brama o gás (hieramble dosotá cirmilia silmilia o leus)
-52-lerama & dot (Isiewindh dosotor winder silvider in praise) orar pringuesh z rugglem 53 (AWARIA) zotrugimigus lorami w dosotore
polorenie
- Macistropio projektu 51 muchamia situata (levanne u góre).
- Zatingmanie biany i skrainym goingm polocionie mastępnie po
podrialania excepanita transverse DY.
Openionia busing a steraming goringin polosieus massiply po
- O percentine lacome most puls po macining ite projection 52
- Zatnymanie Count i strajnym dolingm polocanici mastinije po
portrio lance referente mantra ano 55
- Waty diministra a zastnymanie bismis posimo być znaliznane po maiosnocia prycistu 53 (ALVRIA) belo i prypodlu precipisenia silvidia.
i zadralana pretarnetia zabergierzającego 30 FT.
- 2 martionniense situation i alse podnissionia laring originada styraide (31)
as a unchomiena obsitua - cela generalica biamis ospansolar
- Elmate do de servicio de la
- Elementy obiodu głównogo silniko owa obradu sterownia silnikiom zamantowane mają legó w nastie sterowiacj
- Tunkie hogicene stecamika ego stera arria leurne 2087 spic
stewnilsion PLC

Przedstawiony powyżej przykład nie zawiera wszystkich elementów listy przyporządkowania (załącznik 3).

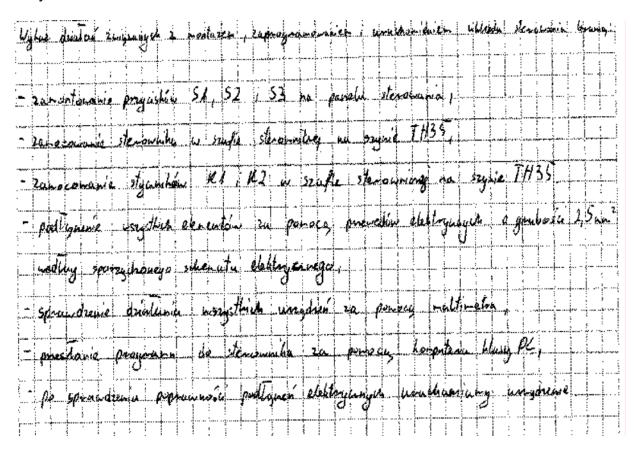
W nielicznych pracach zdający przepisywali całą treść zadania bez selekcji informacji lub przemieszali informacje dotyczące opisu działania układu z danymi katalogowymi stosowanych elementów i traktowali to jak założenia.

Najczęściej zdający pomijali w *założeniach* sterownik PLC, a jeśli wymieniali np. przyciski S1 i S2 to nie podawali, jaką pełnią rolę w urządzeniu.

Ad III. <u>Wykaz działań związanych z montażem, zaprogramowaniem i uruchomieniem</u> układu sterowania bramą.

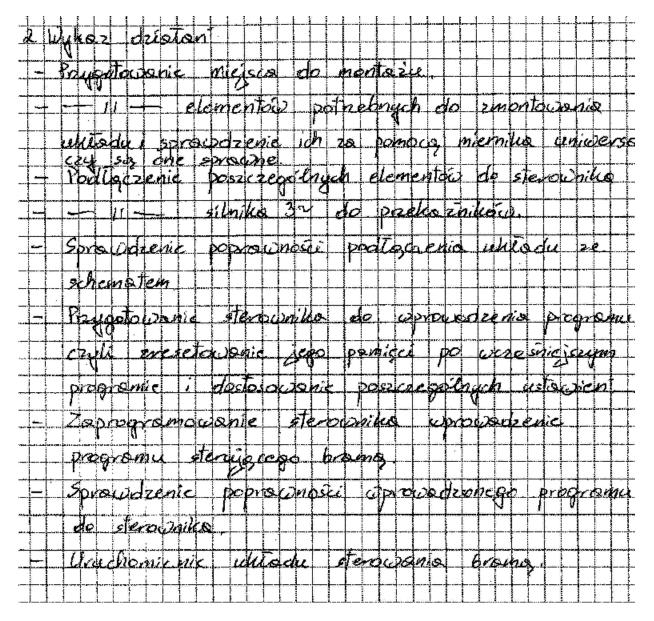
Przykłady opracowanych *wykazów działań*, choć niekompletnych, są przedstawione poniżej.

Przykład 1.

W przedstawionym powyżej przykładzie rozwiązania zbędne było zapisanie czynności zamontowania przycisków S1, S2, S3 w panelu sterowania oraz zamocowanie styczników K1 i K2. Elementy te są już umieszczone w szafie sterowniczej, ponieważ były wykorzystane w układzie przed modernizacją. Zdający nie uwzględnił w *wykazie działań* wyłączenia napięcia zasilającego, napisania programu sterującego, załączenia napięcia oraz przetestowania układu.

Przykład 2.

W przedstawionym przykładzie brak montażu sterownika oraz przetestowania układu "podłączenie silnika trójfazowego do przekaźników", ponieważ jest on już podłączony przed modernizacją układu. Zdający pomylił przekaźnik ze stycznikiem oraz nie umieścił z *wykazie działań* wyłączenia i załączenia napięcia zasilającego.

Przykład 3.

2 Nykaz działań związanych z montezen, saprogramowaniem
i uvuchomieniem uldadu otevonania tramer
2 1 Montax ukradu otovowania bruma.
UWAGAZZZ Pozed pozyotapieniem do demontorio montazu nuch iniexbedanych elementorio montazu zantanie ortnika zaolanie ortnika zaolanie ortnika
niezbednych elementow attacz zaoranie 230VAC
mylique glowny bezpiecznik pradu trojfozowego i 230YAC
Przygotuj niezbęcine naizedzia.
W cela zamontowania czujnika dolnego polożenia bramy,
55, zumknij brame. 12 lewym badž prabym rogu na
sumum dule zamocij vytracznik knapiony, tak aby pizy
zamknietej brawie był znarty Analogikanie nalezy
zamontował czujnik górnego polożenie brany, oczeo04
tylko pizy bramie podniebionej do gury. 141 36 TH 36 THOUSE PLC zaodnie z
M 321 LIE DIENOMMITZEL N 201 JULIA
La leieniami producenta co do sposobia montazu 12 teg
Oboka na szynie TH 35 zamonty otyczniki K/ K2
De pulpière operatoroxim kumonty przyriaki 3/ 132 a
także pozyciak 53 (AWARIA). Pozekożnik termiczny zamontuj
przy suniku lub jeśli będzie możliwabi to w szafie
oterowniczej na ożynie IH 30.
Po zamocowaniu przyciaków, wyjącenskow Krunconych,
stevennika otycznikow i prekamika przystap a
podtaczenia tych dementów na ownemata ciektrycznego
pizewodemi olib mm. Dirzbydne do tego bedry
m nozyce universalne do circo i picio gania izolacji z
Kebli i way wkrętak kisysakowy

22 Juprogramo	uvcanie otevo	zinnika PLC
W cela zapro	gramavania	olerannika programowalnego
PLC, musime	1 90 pod	liaczyć piecz kabel do
Komputeres P	C, W prog	rame Otworky program,
przeplosak pro	ogram , ster	rowanie bramy sumietizationy
u pożniejozym	n Jalaczniku	u W mase jaklo bledou
populatic pro	igvano.	
23 Uvubomie	ne ukladu	polynomial brance
		Wisczeniem zopilania trójficzoweg
1 230 V AC	upewoit bie	czy wszystko zostało dobuże
Add The zone &		<u></u>
Po Muzenia	zabilishia	ultion powinito discolate with
		Po weisinikeru przycioku SI NO
		dniesi do momentu az otyk
		nchuki 64 sig nie Zewize i
		2 weibniecim pizykibku 52 00,
		big w dbi db momentu
	1 ! ! : ! ! ! !	informo ornaizajace, dolne
		puje mytogezenie odlnika,
7	4 (<u> </u>	is trakcie podnoszenia lut
. 19	1 1 1 1 1 1 1 1 1	i spowodować jej zatrzymanie
		- insnien zuddiedconia pizekarnika
		sodanai putychmiustone
2 at 184 manie	bransy	

W Przykładzie 3. zdający nie wymienił czynności związanych z modernizacją układu, lecz opisał budowę od podstaw.

Sporządzenie wykazu działań sprawiało trudności większości zdających. Nie potrafili oni odróżnić opisu działania urządzenia zawartego w założeniach od prac (czynności), które należy wykonać w trakcie realizacji projektu. Zdający mieli kłopoty z nazwaniem poszczególnych czynności np.: wyłączanie napięcia zasilającego, demontaż istniejącego układu sterowania bramą.

Liczna grupa absolwentów nie sporządziła w ogóle wykazu działań związanych z montażem, zaprogramowaniem i uruchomieniem układu sterowania bramą.

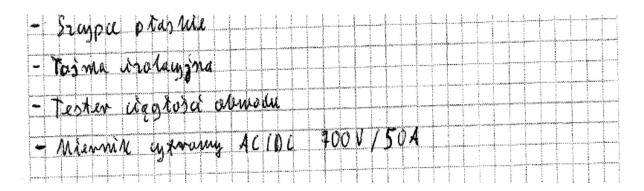
W przedstawionych pracach zabrakło następujących czynności (działań):

- wyłączanie napięcia zasilającego,
- demontaż istniejącego układu sterującego bramą,
- narysowanie schematu elektrycznego układu sterowania.

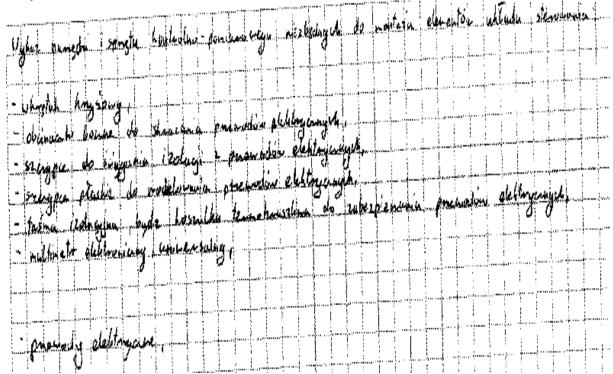
W przytoczonych wykazach znalazły się działania dotyczące montażu obwodu głównego silnika, wyłączników krańcowych i przycisków sterowniczych, chociaż nie były one przedmiotem zadania egzaminacyjnego.

Ad IV. Wykaz narzędzi i sprzętu kontrolno-pomiarowego niezbędnych do montażu elementów układu sterowania.

9 Wykuz	nazechi	i sprnetu	Kontralno-	pumar	umego
niertyds	ryon do 1	nan Xaru	elementin	unialu	sterman
- Owa p	muisti s	naciskowe	e o rile pa	wnotwż	2
restyles	mi zme	rmymi 66	0 V AC / 9A		
	1 1 1 1 1		awandem 6	i i zast	y reism
wazm	iernym.	660 V AC	74A		
dwa wy	igomini l	chancome	ramontoman	e na m	e drani i nie
linamy.	660VAC	[44]			
Stevano	NIK PLC	. Napriguie	razilania	130 V AC	
12 mode	(Ków waj	raanyt 2	30 V AC 2	? morto n	udutów
	man 130				
Kumpux	en Klus	y PE			
· Pne Mara	was termi	nm			
+ Chura >X	y or vivei	an= 100 V	JV 32A		
Prytod	do rive g	ania izolo	yayi		
- Pnemade	g eleven	you we			
- lestaw	wengtur	iw ptane	eidh i knyto	wych	
			de the same	-60	

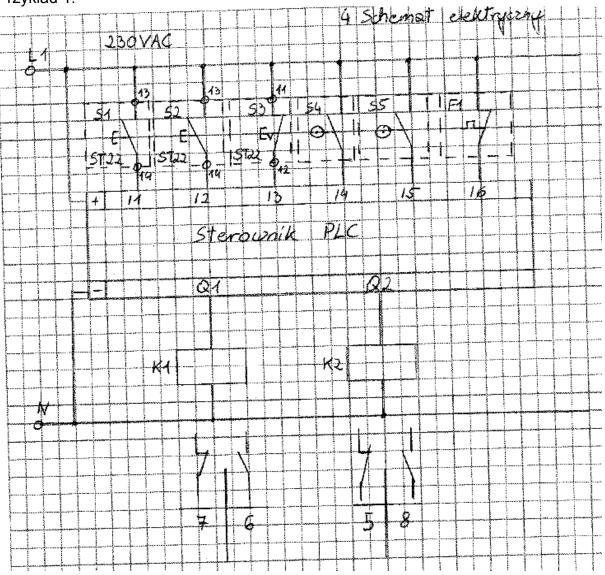
Przykład 2.

W wykazie narzędzi i sprzętu kontrolno-pomiarowego wielu zdających zamieszczało elementy tworzące układ sterowania bramą. Wypisywano zarówno sterownik PLC, przyciski, wyłączniki krańcowe jak i wkrętaki, przewody elektryczne czy konektory. Wśród zdających byli nieliczni, którzy podali pełną listę narzędzi i sprzętu kontrolno-pomiarowego. Większość podała niepełny wykaz. Nieliczni uwzględnili komputer lub panel operatorski oraz odpowiedni osprzęt i oprogramowanie specjalistyczne niezbędne do zaprogramowania sterownika PLC.

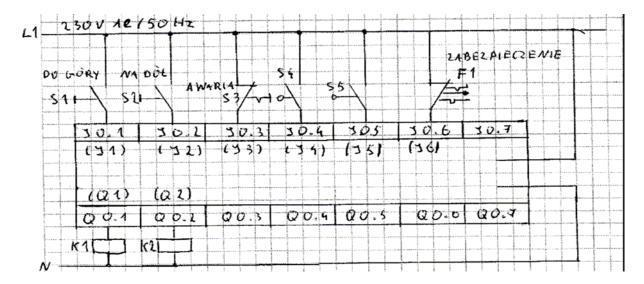
Ad V. <u>Schemat elektryczny zmodernizowanego układu sterowania z wykorzystaniem listy przyporządkowania (załącznik 3).</u>

Zbędnym elementem tego *schematu* są oznaczenia zacisków stosowanych łączników. Na załączonym *schemacie* błędnie narysowano zasilanie sterownika PLC.

Przykład 2.

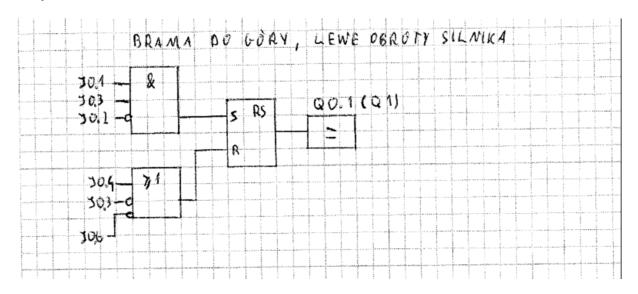

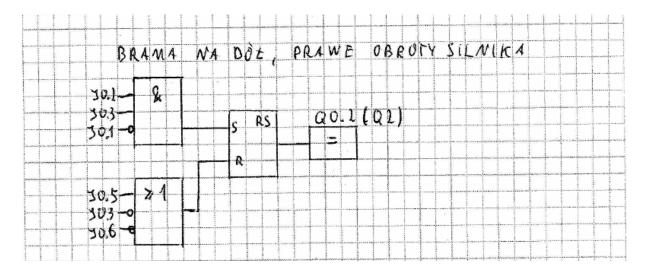
Częstym błędem w pracach egzaminacyjnych było stosowanie symboli elementów niezgodnie z PN, brak na *schemacie* elektrycznym podłączenia napięcia zasilającego do sterownika lub niezgodna z danymi katalogowymi wartość napięcia zasilającego.

Ad VI. <u>Program w języku programowania, zgodny z danymi katalogowymi</u> sterownika, (załącznik 2) uwzględniający operandy symboliczne (załącznik 3).

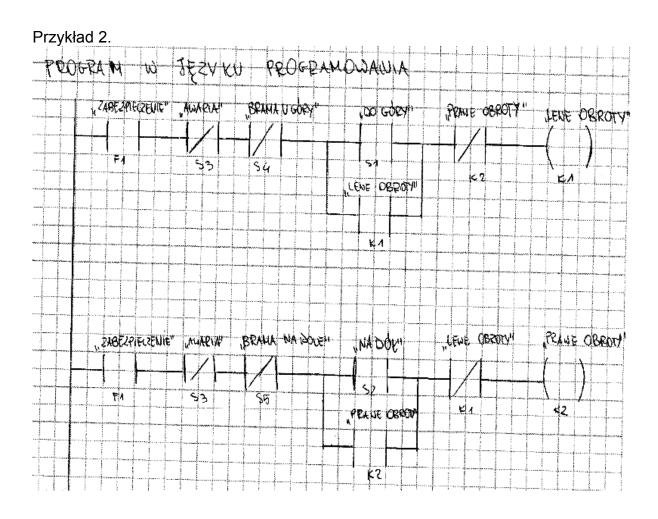
Przykłady ciekawych rozwiązań – *programu* – wykonane przez zdających.

Przykład 1.

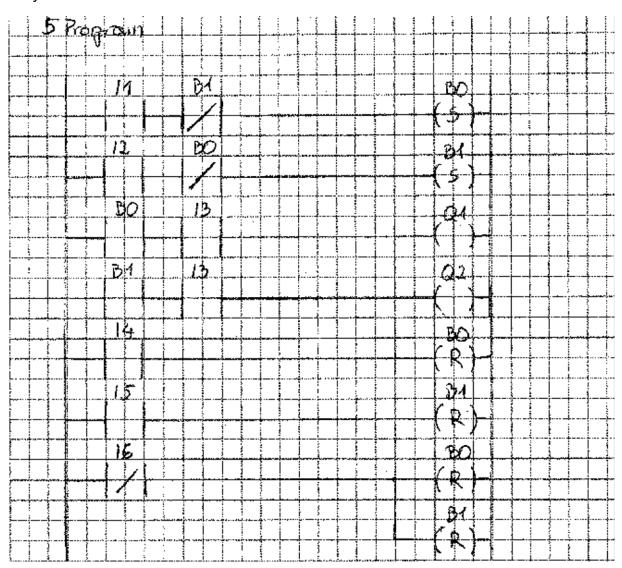
Zdający napisał *program* w języku FBD. Nie użył operandów typu "awaria", "brama_u_góry", czy "lewe obroty", do opisu sygnałów wejściowych wykorzystał inne oznaczenia niż znajdujące się w tabeli przyporządkowania (załącznik 3), jednakże program spełnia założenia wynikające z opisu działania układu. Użyte symbole logicznie odpowiadają symbolom tabeli przyporządkowania – I0.1 to I1, I0.2 to I2 itp.

Program przedstawiony w przykładzie napisany jest w języku LAD (ladder). Do podtrzymania sygnału wyjściowego zdający wykorzystał stan danego wyjścia, uwzględniając go w warunku logicznym.

Zdający nie w pełni zapoznał się z załącznikiem 2 zawierającym parametry techniczne stosowanych elementów. W tym programie sygnał AWARIA jest pobierany z przycisku o styku NO, co jest niezgodne z opisem. Poprawnie zastosował sygnał z przekaźnika termicznego.

Przykład 3.

Podobnie jak w Przykładzie 2. zdający napisał *program* w języku drabinkowym. Jest to nieco inne podejście do zagadnienia niż przedstawione w Przykładzie 1.

Do zapamiętania aktualnego stanu (podnoszenie lub opuszczenie bramy) wykorzystał bity (markery) B0 i B1, ustawiając je lub gasząc, zależnie od zaistniałych warunków. Bity B0 i B1 załączane są, jeśli zostanie przyciśnięty odpowiednio jeden z dwóch przycisków S1 (I1) i S2 (I2). Bity te nie są zerowane przed ich pierwszym użyciem, lecz przy założeniu pierwszego uruchomienia układu, po wcześniejszym wyczyszczeniu pamięci sterownika PLC, będą równe 0.

Kasowanie bitów następuje przy zadziałaniu przekaźnika termicznego, awarii lub osiągnięciu przez bramę położenia skrajnego.

Rozwiązanie to niestety nie zapewnia pracy silnika w przypadku zadziałania przekaźnika termicznego. Po wyzerowaniu bitów B0 i B1 przez wejście I6 (F1, czyli zabezpieczenie) mogą one zostać ponownie ustawione przez jedną z dwóch pierwszych linii programu. Wystarczy po prostu nacisnąć jeden z przycisków S1 lub S2, a to spowoduje odpowiednie załączenie jednego ze styczników obwodu głównego silnika. W warunku załączenia styczników uwzględniony jest bezpośrednio jedynie przycisk awaryjny.

W większości prac egzaminacyjnych zdający nie korzystali z operandów zamieszczonych w kolumnie 3 tabeli załącznika 3. Stosowali oznaczenia znane im z zajęć szkolnych np.: 10.0, 10.1, 10,1, czy Q0,1. Analiza załączonej do zadania dokumentacji technicznej, którą były załączniki 2 i 3 wypadła w tym elemencie pracy bardzo słabo. Absolwenci nie byli konsekwentni w stosowaniu jednolitego stanu styków elementów S3 (przycisk AWARIA) i F1 (przekaźnik termiczny) na schemacie elektrycznym i w programie (np. przycisk S3, narysowany na schemacie jako styk normalnie zwarty, w programie został zastosowany jako styk normalnie otwarty).

Napisane programy nie zawsze uwzględniały wszystkie warunki wynikające z działania układu sterowania brama.

W wielu pracach nie napisano programu, absolwenci wykazali się nieznajomością języków programowania sterowników.

Ad VII. Praca egzaminacyjna jako całość.

W wielu pracach, zdający nie wyodrębniali poszczególnych elementów pracy egzaminacyjnej, pisząc projekt w formie wypracowania. Ponadto:

- spora ilość prac zawierała nieistotne informacje z punktu widzenia rozwiązania zadania, dotyczyły np.: przebiegów czasowych w układzie sterowania, warunków dotyczących eksploatacji urządzenia czy wymogów obsługi, opisu ubrania roboczego w trakcie wykonywania prac montażowych, zestawienia danych katalogowych urządzenia z wynikami pomiarów,
- wielokrotnie występowało przemieszanie parametrów technicznych stosowanych w układzie elementów z opisem działania układu,
- niepotrzebnie zamieszczano informacje dotyczące montażu elementów obwodu głównego silnika, montażu wyłączników krańcowych i bramy które to podzespoły nie ulegały wymianie w trakcie modernizowania urządzenia,
- zdający mylili opis działania układu sterującego bramą z wykazem działań koniecznych do realizacji planowanej modernizacji urządzenia,
- niepotrzebnie tworzyli własne listy przyporządkowania, nie wykorzystując załacznika 3.